

חכמינו בדורתיך

גליון קה • שנה ג'

סוכות
תשפ"ז לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מבוא : בשער התורה

שלקחו אתרוג באלף זוז להודיעך כמה מצות חביבות עליהן

אחת מהמצוות היקרות והחביבות על ישראל עד למאוד הוא מצות הנענועים עם הד' מינים, וכמו שכתב בספר שיחות הר"ן (אות קכו) מהרה"ק ר' נחמן מברסלב זי"ע - "ידה"ל ח"י תשרי ב' דחזה"מ סוכות - וזה לשונו, ספר הרבה מן האתרוג ואמר שאין אנו יודעים כלל גודל יקרת מעלת מצות אתרוג, והרי אנו רואין שישאל מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו, יותר מעל שאר מצוות, ובודאי לא על חנם הוא, מסתמא מצוה זו הוא יקרה מאד מאד אשר אין לשער רק שאין אנו יודעין גודל מעלתה, אפשר אם היו יודעין גודל מעלת מצוה זו היו עושים מה שהיו עושים בשביל מצוה זו, כי ישראל עם קדוש הם חכמים וקשה להטעותם, ובודאי כשהם מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו לא לחנם הוא. ועוד האריך בספור זה והפליג מאד במעלת מצות אתרוג עכ"ל.

וספרי קורות הדורות מלאין על כל גדותם בסיפורים על יהודים - בני עלי' כפשוטי עם - שחסכו מממונם לקבוצ פרוטה לפרוטה כדי לקנות בזה אתרוג נאה ומהודר, אף שהיו יכולים לרכוש להם אתרוג כשר כדת וכהלכה בדמים מועטים, לא רצו לוותר על האתרוג המהודר, וקמצו מלחמם הדל כדי לפזר ממון על האתרוג, וכמאמר חכמינו ז"ל במסכת סוכה (דף מא): למה לי למימר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה מצות חביבות עליהן.

וביותר בא הדבר לידי ביטוי במלוא הדרה בימי המלחמה הנוראה כאשר החשך כיסה ארץ ועם ישראל היו נתונים בצרה ובשביה באופן מבהיל ואיום שלא היתה כזאת מעולם, שכאשר התקרב ובא מועד החג הסוכות והבחינו שבדרך הטבע אין מבוא להיות להם ד' מינים לנענע בהם, השקיעו כל השתדלותם ברוב מרץ והתמסרות להשיג באיזה אופן ד' מינים, כי איך אפשר לעבור את חג הסוכות מבלי לקיים מצות ד' מינים החביבה, והגם שברור שהיו כולם בגדר אונס גמור והיו פטורים מלקיים מצוה זו כמו שהיו פטורים גם מכל המצוות החמורות כדין אונס רחמנא פטרי' וכדין פקוח נפש הדוחה כל המצוות שבתורה, עם כל זה לא יכלו להשלים עם מצב כזה שלא להיות להם אתרוג, ואלפי יהודים פשוט מסרו נפשם במלוא מובן המלה כדי לקיים המצוה היקרה הלזו.

וכמו שסיפר הגרי"ז מבריסק זצ"ל - "ידה"ל ערב יום כיפור - מה בדבדיד' הוה עובדא, שקודם שנמלט מגיא התופת לארץ ישראל היה בעיר ווארשא, ובחג הסוכות הראשון אחר פרוץ המלחמה שנת ת"ש היה מצב של בהלה עד למאוד, שבחודש הראשון אחר כניסת הנאצים ימ"ש לפולין - ביום י"ז אלול תרצ"ט - עדיין ניסו חיילי פולין את מזלם ללחום עם הכובשים והיו מבול של פצצות משני הצדדים והחריבה את העיר ווארשא, עד ערב סוכות שאז נכנעו הצבא הפולני והמדינה נפלה תחת הנאצים, וכמובן שבתוך מצב כזה לא היה שום אפשרות להשיג ד' מינים. אבל הגרי"ז מבריסק הצליח בדרך לא דרך להשיג ד' מינים.

- המשך בעמוד ב' <

נענועי הלולב פותחת שערי תשובה

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר (ויקרא כג, מ). ודרשו במדרש: "וכי ראשון הוא, והלא יום חמשה עשר הוא... אלא ראשון הוא לחשבון עונות" (תנחומא, אמור סימן כב; ועיי' קדושת לוי, פרשת האזינו, ד"ה ונראה לתרץ). ויש להבין שייכות חשבון העונות למצות ארבעת המינים, שנרמז ענין זה דוקא בפסוק "ולקחתם לכם".

ונראה לבאר, כי בנטילת ארבעת המינים אנו מודים במלכותו יתברך, וממנה גופא נפתח לנו פתח למחילת עונות, וכמו שיתבאר.

ונקדים דברי הישמח משה (פרשת האזינו, ד"ה באופן אחר נראה לבאר הסמיכות), שביאר סמיכות אמירת "אבינו מלכנו חטאנו לפניך" לאמירת "אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה". דלכאורה, לאחר שהתוודינו "חטאנו לפניך", היה ראוי לבקש מיד מחילה וסליחה, ומה ענין הזכרת מלכותו לכאן.

אלא שכבר הקשו, היאך מועילה תשובה לפני הקב"ה, והלא אמרו חז"ל: "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" (קידושין לב); וכל שכן מלך מלכי המלכים הקב"ה. וכתב לבאר בזה, וזה לשונו:

"ונמתיק הדברים, דבשלמא מלך בשר ודם אין המלכות שלו, דאין מלכותו מלכות עולם, ומאן דפגים בכבוד המלוכה הוא פוגם בכבוד כל המלכים שהיו ושיהיו, לכך אינו ביד זה שהוא עתה למחול. אבל השי"ת דמלכותו מלכות עולם ושלטנות דר ודר, המלכות שלו הוא כאמרנו כי המלכות שלך הוא, לכך יכול למחול".

ומבאר שם, דזהו שאנו אומרים: "אבינו מלכנו חטאנו לפניך", וכוונתנו לבקש מחילה; אך כיון שאנו קוראים אותו "מלכנו", הרי יש מקום לשאול היאך ימחול על כבודו. לכך אנו מוסיפים מיד: "אבינו מלכנו אין לנו מלך

- המשך בעמוד ב' <

אלא אתה, לעולם ולעולמי עולמים, וממילא בידו למחול. ובה מפרש גם סמיכות הכתובים: "מעולם ועד עולם אתה אל" – ולפיכך "תשב אנוש עד דכא" (תהלים ז, ב-ג), כי מלכותו שלו ובידו לקבל את השבים. עכת"ד. **הרמז שבתוך העון**

ולפי דבריו יש לומר רמז נאה בנוסח שאנו אומרים ביום הקדוש: **"אנו מלאי עון ואתה מלא רחמים"** (סדר הסליחות ליום הכיפורים, "כי אנו עמר"). כי תיבת עו"ן היא ראשי תיבות ע'ו"ז ו'ממשלה נ'צח; והיינו, שעו"ז וממשלתו יתברך נצחיים, הוא היה הוה ויהיה, ומלכותו קיימת לעד.

וזוהו שנרמז ב"מלאי עון": שתיבת עו"ן הוא ראשי תיבת ע'ו"ז ו'ממשלה נ'צח והוא רמז שאף שחטאנו לפני מלכנו, הרי מלכותו שלו היא לעולם, ובידו למחול לנו. נמצא **שבתוך הזכרת העו"ן גופא טמונה התקוה למחילה: "ואתה מלא רחמים"**.

ומעתה יומתק ענין זה במצות ארבעת המינים. אמרו חז"ל בטעם הנענועים: **"מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו"** (סוכה לז). נמצא, שבנענועי הלולב לששת הקצוות אנו מודים כי כל העולם שלו וממליכים אותו על הכל. ומאחר שמלכותו יתברך קיימת לעולם, הרי בידו למחול ולקבל תשובתנו.

וזוהו שרמזו: **"ולקחתם לכם ביום הראשון" – "ראשון לחשבון עוונות"**. בשעה שישאל נוסלים ארבעת המינים ומודים במלכותו יתברך, יש מקום להתבונן גם ב"חשבון" אותיות עו"ן, הרומזות לעו"ז וממשלה נצח. ומתוך כך מתמתק חשבון העוונות, כי מתגלה הטעם שבידו יתברך למחול עליהם. **אותה מלכות שאנו מקבלים עלינו בנענועים, היא הנותנת לנו פתח לשוב לפניו ולהתרחקות אליו.**

בצל הסוכה נהפכים העוונות לזכיות

"יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ" (בראשית יח, ד).

ובמדרש (בראשית רבה מח, י): **"אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך וכו', (תהלים קה) פרש ענן למסך, הרי במדבר. בארץ מנין, (ויקרא כג) בסוכות תשבו שבעת ימים. לעתיד לבוא מנין, שנאמר (ישעיה ד) וסוכה תהיה לצל יומם מחורב", עכ"ל.**

ויש להבין, מה ענין הישיבה תחת העץ למצות סוכה, והרי שנינו "העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשה בתוך הבית" (סוכה טו). ונמצא שהאילן פוסל את הסוכה. ונראה לבאר בדרך דרוש, כי **דוקא בהכשר הסוכה שתחת האילן טמון לימוד זכות על ישראל, לבטל את עוונותיהם ולהפכם לזכיות**, כאשר יבואר.

ונקדים דבריו הידועים של סניגורן של ישראל, הרה"ק **מבארדיטשוב ז"ע**, בספרו **קדושת לוי** (פרשת האזינו, ד"ה ונראה לתרץ). על הכתוב **"ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדד"** (ויקרא כג, מ), ודרשו חז"ל: **"ראשון לחשבון עוונות"** (תנחומא, אמור כב; ויקרא רבה ל, ז). ולכאורה, מה ענין חשבון העוונות לחג הסוכות.

וביאר, כי בימי ראש השנה ויום הכיפורים עוסקים בני ישראל בתשובה ומעשים טובים מיראת הדין, ואילו בחג הסוכות, כשמקיימים מצוות סוכה ולולב בשמחה ובטוב לבב, מתעוררים לתשובה מאהבה, שעל ידה נעשים הזדונות כזכיות (ימא פו). וזהו **"ראשון לחשבון עוונות"**, כי עתה מונה הקב"ה אף את העוונות, **שכל עוון שנהפך לזכות מרבה את זכיותיהם של ישראל**, עכת"ד.

אתרוג'י חדרה

לפני עשרות שנים היו מצויים בשוק אתרוגים רבים מחדרה, שנודעו בשם **"אתרוג'י אורדיינג"**. בתחילה אסרום מחמת שלא היתה בידם מסורת ברורה על כשרותם, אולם לאחר מכן הורה **הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל**, יחד עם חברי בית דינו, הגאון רבי דוד יוגרליץ והגאון רבי ישראל יצחק רייזמן זצ"ל, להכשירם לברכה. לדעתם היו אתרוגים אלו בחזקת בלתי מורכבים, והיתה עליהם מסורת שאין בהם חשש הרכבה. על פי הוראתם נהגו בעדה החרדית להעניק להם הכשר.

לעומתם, מסופר בשם **הגאון החזון איש זצ"ל**, שכאשר שאלו הרב יצחק שכטר אם אתרוגים אלו כשרים לברכה, השיבו בלשון בדרך צחות: **"כשר לברכת בורא פרי העץ"**, ולא סמך עליהם לענין ברכת המצוה. (עובדות והנהגות, במדורים על החזון איש ועל הגאון רבי פנחס עפשטיין; וראה תשובות והנהגות ח"א סי' שפא).

ויהי בליל א' דיום טוב הכיר בפני יהודי א' משכניו כי פניו נפולות, וכמובן שלא היה צורך להקשות הקושיא מדוע פניכם רעים היום, בעמדם במצב כזה שאלפי יהודים כבר נהרגו רח"ל והבתים נחרבו, אבל הרב מבריסק התחיל לדבר על לב היהודי כי חג ה' לנו היום והוא יום שמחתנו ועלינו להשתדל להסיח דעת ממצבינו כדי לקיים מצות ושמחת בחגך כדת וכדין, אבל עד מהרה התברר כי לא המצב הגשמי הדאיבה את נפשו של אותו יהודי, אלא הסיח את דאגתו באזני הרב לאמר **איך אשמח בחג בשעה שאין לי ד' מינים**, כאשר שמע הרב את כאב לבו ענה לו ואמר **אם כן תנוח דעתך, כי יש את ד' מינים ותוכל לנענע עמו למחר בשמחה רבה**.

והנה בבוקרו של יום טוב הראשון של חג, עוד טרם האיר השחר, שמע הרב מבריסק רעש של אנשים לפני פתח הבית, והדבר היה לו לתמוה כי היה **פקודה חמורה מאת הרשעים שאסור לצאת לשוק קודם אור היום**, וכאשר פתח את הדלת ראה לפליאתו **תור ארוך של מאות אנשים המחכים לקיים מצות ד' מינים**, אותו יהודי הפיץ את השמועה שעשתה לה כנפים מפה לאוזן כי הרב מבריסק יש לו ד' מינים, והיהודים לא הרהרו כלום ולא הביטו על הסכנת נפשות הכרוך בדבר, אלא **רגליהם נשאה אותם ורצו אל בית הרב כדי לחטוף מקום לקיים המצוה תיכף בהאיר היום**.

כמובן שהשוטרים שראו את המצב הזדעקו על ההמון ובצעקות מטורפות ומכות אכזריות פיזרו כל הציבור שהעיוז לעבור על פקודתם, אבל **אחרי זמן קצר שבו כל הציבור והתקבצו עוד הפעם אצל דלת הרב כדי לקיים מצות ד' מינים במסירת נפש**, וסיים על זה הרב מבריסק בעדותו המרגשת לאמר, **מה נהדר היה המראה לראות כי מים רבים לא יוכלו לכבות אהבת המצות מלבנות בני ישראל ונהרות לא יטפחו**.

וידוע שכמו כן היה אצל רבינו הק' **מסאטמאר ז"ע בשנת תש"ד** שלא היה בנמצא בכל מדינת אונגארן אלא **ד' אתרוגים**, בעיר **סאטמאר**, גרויסווארדיין, ראצפערט, בודאפעסט, ורבינו ז"ע הוצרך לעזוב את עיר סאטמאר מחמת הסכנה שארבה לו שם, אבל לא רצה לעזוב את העיר בלי אתרוג, על כן לא לקח עמו את האתרוג ונסע לגרויסווארדיין ששם היה אתרוג אצל כ"ק אדמו"ר בעל אמרי חיים מוויזניץ זצ"ל, כשהגיע לשם וראה את האתרוג אמר שהאתרוג שהניח בסאטמאר היה יותר הדר מאתרוג זה, על כן שלחו שליח להביא את האתרוג, ואכן הסכימו שהוא הדר יותר, והחליפו והשאירו שם האתרוג של סאטמאר ושלחו לסאטמאר האתרוג שהיה בגרויסווארדיין.

והיות שהיתה זו האתרוג היחיד בכל העיר ואלפי יהודים המתונו והשתוקקו לברך עליו בנענוע בעלמא לצאת חובת המצוה החביבה, הוצרכו להתחיל כבר מהעלות השחר, הרה"ק מוויזניץ זצ"ל התנה שהוא

והנה בספר **ברית שלום** (פרשת כי תשא, הובא בארץ חמדה, פרשת כי תבוא, אות ב) פירש בדרך דרוש מאמר חז"ל שהקב"ה "מעביר ראשון ראשון" (ראש השנה יז), על פי דין "ראשון ראשון בטל". ענינו של דין זה הוא, שכאשר נופל איסור לתוך היתר מעט מעט, כל חלק הנופל מתבטל בשעת נפילתו, קודם שנפל החלק שלאחריו, כפי פרטי הדין המבוארים במקומם (עבודה זרה עג; שו"ע י"ד סי' קלד סעי' א).

וכעין זה נוהג הקב"ה בחסדו עם ישראל. כשזכיותיו ועוונותיו של אדם שקולים, אילו היו כל העוונות באים כאחד כנגד הזכיות, לא היה כאן רוב זכיות לבטלם. מה עושה הקב"ה, מצרף תחילה את כל הזכיות, ואחר כך מעביר לתוכן את העוונות אחד אחד. **כל עון בפני עצמו מועט הוא כנגד רוב הזכיות, ומיד כשהוא נכנס לתוכן הרי הוא מתבטל**, וכן העון שלאחריו, עד שמתבטלים כולם, עכ"ל. וזהו שאנו אומרים בסליחות: "מעביר ראשון ראשון, מרבה מחילה לחטאים", שעל ידי שמעבירם ראשון ראשון, מתרבה המחילה עד שנמחים כל העוונות.

אלא שלפי דרך זו יש להקשות, הרי "אין מבטלין איסור לכתחילה" (שו"ע י"ד סי' צט סעי' ה), והיאך מעביר הקב"ה את העוונות לתוך הזכיות בכוונה תחילה כדי לבטלם.

אמנם פתח לדבר מצינו בדיני סוכה. דהנה שנינו במשנה (סוכה ט): "העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשה בתוך הבית". ובגמרא אמרו: "אמר רבא, לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו, אבל חמתו מרובה מצלתו כשרה". והקשו: "וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי, הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, ותיצו: "אמר רב פפא, בשחבטן". ופירש רש"י, שהשפיל את ענפי האילן ועירבם עם הסכך הכשר, באופן שאין הענפים ניכרים בפני עצמם, והסכך הכשר מרובה עליהם ומבטלם. נמצא, שאף שהענפים המחזירים פסולים לסיכוך, **על ידי עירובם בסכך הכשר הם בטלים ברוב, והסוכה כשרה**. וכן נפסק בשולחן ערוך, בתנאים המבוארים שם (א"ח ט' תרכו סעי' א).

והקשה **הטורי זהב** (שם ס"ק ב), והלא אין מבטלין איסור לכתחילה, והיאך מותר לערב את הענפים הפסולים בסכך הכשר כדי לבטלם. והביא בשם הב"ח, בשם המרדכי הארוך והאגודה, שהאיסור לבטל לכתחילה הוא מדרבנן, ולא נאמר אלא במקום שנהנה מן הביטול, אבל **"מצוות לאו ליהנות ניתנו"**, עכ"ל. כלומר, קיום מצוה אינו נחשב להנאה, שהמצוות ניתנו לאדם כדי שיעשה רצון קונו ויקבל עליו עול עבודתו יתברך. ולפיכך, כשהוא מבטל את הענפים לצורך הכשר הסוכה, תכלית הביטול היא קיום המצוה, ובאופן זה לא נאמר האיסור לבטל לכתחילה.

והנה בספר **כסף נבחר** (פרשת וירא, ד"ה ועוד לאלהים פתרונים) ביאר על פי זה את מעשה אברהם אבינו, שהושיב את המלאכים בסוכה תחת העץ. והביא מדברי מפרשי התורה לימוד זכות על אדם הראשון, שעירב את פרי עץ הדעת בשאר פירות, ועל ידי כך נתבטל האיסור. אלא שעדיין יש מקום לטענה, שהרי אין מבטלין איסור לכתחילה, ונמצא שאף אם נתבטל הפרי, עצם ביטולו צריך תיקון.

וביאר **הכסף נבחר**, על פי דברי הזהור, שאברהם אבינו רצה לתקן את חטאו של אדם הראשון, והמלאכים שבאו אליו עסקו בדינו של אדם הראשון. מה עשה אברהם, הושיבם בסוכה תחת האילן, ועירב את ענפי האילן עם הסכך הכשר. וכיון שישבו בה ולא אמרו לו דבר, הראה להם שיש אופן שבו מבטלים לכתחילה, שהרי אף הם יושבים בסוכה שהוכשרה על ידי ביטול הסכך הפסול בכשר. **ובכך פעל אברהם אבינו לימוד זכות על אדם הראשון בענין ביטול פרי עץ הדעת**, עכ"ל.

ועל פי יסוד זה יש להוסיף ולבאר את מדת "מעביר ראשון ראשון" שהזכרנו. כאשר ישראל שבים בתשובה מאהבה, הרי מעביר הקב"ה העוונות לתוך הזכיות והיא לצורך מצות התשובה ותיקון החטא, עד שהזדונות עצמם נעשים לזכיות. **נמצא שביטול זה הוא לצורך מצוה**, ולכך יכול הקב"ה להעביר את העוונות ראשון ראשון ולבטלם בתוך הזכיות, כשם שמבטלים את הענפים הפסולים כדי להכשיר את הסוכה.

ובזה יתבאר דברי המדרש שפתחנו בהם: **"אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך"**, שבשכר זה זכו בניו למצות סוכה. כי אותו לימוד זכות שפעל אברהם אבינו בהושיבו את המלאכים תחת העץ, עומד גם לבניו בבואם לקיים מצות סוכה. כשם שהראה אברהם שאפשר לבטל את הפסול לצורך מצוה, ובה לימוד זכות על אדם הראשון, כך במצות סוכה מתעורר לימוד זכות על ישראל, שיוכל הקב"ה להעביר את עוונותיהם ראשון ראשון ולבטלם בתוך זכיותיהם, לצורך מצות התשובה שבה נהפכים הזדונות לזכיות.

ומעתה יומתקו דברי **הקדושת לוי**, שחג הסוכות הוא "ראשון לחשבון עוונות". בשעה שישאיר נכנסים לסוכה ושיבים לאביהם שבשמים מתוך אהבה ושמוחה של מצוה, זוכים שיעשו זדונותיהם לזכיות. על כן מונה הקב"ה עתה גם את העוונות, כי אף מהם מתרבות זכיותיהם. **וזהו פריעת השכר לבניו של אברהם אבינו: שבזכות מצות סוכה מתעורר עליהם לימוד הזכות של "הושענו תחת העץ"**, ומה שהיה לחובתם נהפך לזכותם.

(הרה"ח ר' דוד ארי' יאקאב הי"ו)

רוצה לברך עליו בראשון שלא יצטרך להזדקק לדיני מתנה על מנת להחזיר, ואחר כך הביאו האחרון לרבינו זצ"ל אבל לא רצה לברך עליו קודם הנץ החמה, וסיפר **הרה"ק ר' יהודה'לע מזשיקוב זצ"ל** שהיה אז בעיר גרויסווארדיין אצל חותנו האמרי חיים זצ"ל, וכיון שהקפיד בכל השנים לברך על הלולב תיכף בהנץ החמה, הלך לאכסניית רבינו זי"ע שהיה בבית הרה"ח ר' **ליפא לעפקאוויטש ע"ה**, והפליא מדריגת רבינו שכאשר הביאו לו הד' מינים והניחם על השלחן כדי להמתין עד הנץ החמה לא היה ניכר על צורת קדשו בחיצוניות כלום, שהמתיק סוד שיח עם האנשים על דא ועל הא, אבל **ברגע שהגיע זמן הנץ לקח הד' מינים בידו ובירך ועשה הנענועים בהתלהבות עצומה**, ואמר שהוא הרגיש כל הזמן שאף שמשוחח עם האנשים מכל מקום **בפנימיות מחשבתו הרי הוא מכין עצמו להמצוה**, ואכן היה תיכף ומיד מוכן ומזומן בשלהבת אש קודש. ואחר כך הוליכו את האתרוג בכל העיר לזכות כל הקהל הקודש בקיום המצוה.

וכן היה בהאתרוג **שבעיר ראצפערט** שהיתה אצל הרה"ק ר' **שלום אליעזר זי"ע הי"ד**, שאלפים מבני ישראל עברו אצלו לקיים מצות ד' מינים, וסיפר הרה"ח ר' **בנציון יאקאבאוויטש ז"ל בספר זכור ימות עולם** (ח"ד ע' שנד) שהיה אצל הרה"ק מראצפערט זי"ע הי"ד אחר חג הסוכות, והראה לו האתרוג ושאל ממנו **נו וואס זאגסטו דערצו**, ולא תפס מה שהרבי רוצה ממנו על כך לא השיב כלום, ושאל עוד הפעם כנ"ל וואס זאגסטו דערצו, אז ענה ואמר **רבי, אתרוג יפה כזה מימי לא ראיתי**, שהרי ידועין דברי **החתם סופר** שהנימורים הנעשים על האתרוג על ידי משמוש אינם פוגמים בההידור, ואדרבה הוא הודו והוא יפיו שנעשה מנומר על ידי קיום המצוה, וכמו כן האתרוג הזה שנעשה שחור **על ידי תפיסת ידם של אלפי יהודים הוא הדר מאין כמוותו שכמוהו לא נהיתה**, והרה"ק מראצפערט זי"ע נהנה מתשובתו והיה ניכר עליו שרצה לשמוע ממנו תשובה זו.

בבודאפעסט היו שני אתרוגים שנשלחו להרה"ק מהר"א **מבעלזא זי"ע**, והוא בחר את ההדר ביותר ושלחו למדינת סלאוואקיא באמרו שמגיע להם האתרוג המהודר על מה שעזרו הרבה להצלת היהודים ממדינת פולין, ואחר ששלחו אמר שאינו מתחרט על מה ששלח להם האתרוג המהודר, וכלל זה נקט בידך שאם האדם מסופק על מעשה אם הוא מצד הטוב או מצד היצר, שאם אחר שעושה המעשה אינו מתחרט סימן הוא שאינו מצד היצר, וגם הוא אינו מתחרט על מה שעשה ובכך סימן הוא שהוא דבר טוב.

ונשאר מכתב שנשלח על ידי הגה"צ ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל קודם חג הסוכות תש"ה שהשתדל בעד אתרוג וכתב ז"ל, בשם כ"ק אדמו"ר הגה"ח שליט"א ובשם כולנו אני מבקש

מדור רגל בפני עצמו

סעודה קטנה – עבודה שלימה

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" (במדבר כט, לה).

פירש רש"י: "עצורים בעשיית מלאכה". וכבר הקשו המפרשים, למה הוצרך הכתוב לכפול איסור מלאכה, אחר שכבר נאמר "עצרת תהיה לכם".

ואולי יתבאר על פי דברי **הייטב לב** (שלה, ד"ה עוד ביאור על המדרש), שיש שתי בחינות בעבודת האכילה. יש מי שאוכל לשם שמים, כדי שיהיה לו כח לעסוק בתורה ולעבוד את הבורא יתברך, ובכח עבודתו מעלה את הניצוצות הקדושות שבמאכל לשורשם. ואף שזו מדרגה גדולה, עדיין אין זו עבודה שלימה, כי האכילה היא רק הכנה לעבודה שתבוא אחריה.

אולם יש מדרגה גבוהה מזו, אשר **עצם האכילה היא עבודה** ה', שבשעת אכילתו, על ידי כוונתו הראויה, מעלה את הניצוצות הקדושות לשורשם. ועל דרך שכתב הרה"ק **רבי צבי הירש מזידיטשוב** זצ"ל (סוד מרע ועשה טוב, יושר דברי אמת, ד"ה וגם בעבודתו), לרמז במאמר חז"ל (יומא כד): **"עבודה תמה – כל שאין אחריה עבודה"**. אין האכילה צריכה להמתין לעבודה אחרת שתשלים אותה, אלא היא עצמה עבודה שלימה.

ובזה יש לבאר ענין שמיני עצרת. אמרו חז"ל (סוכה נה): **"משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך"**.

הסעודה הגדולה רומזת לעבודת האכילה שתכליתה לתת לאדם כח לעבודתו יתברך, ולכך צריך לסעודה גדולה, להרבות כח לתורה ולעבודה. אבל ביום שמיני עצרת מתעלים למדרגה גבוהה יותר: **"עשה לי סעודה קטנה" – האכילה עצמה היא תכלית העבודה**, ודי בסעודה קטנה, כי אין מבקשים בה כח לעבודה אחרת, אלא **"כדי שאהנה ממך"**.

וזהו שאמר הכתוב: **"עצרת תהיה לכם"**, שעבודת היום תהיה גם על ידי ה"לכם", על ידי האכילה עצמה. **"כל מלאכת עבודה לא תעשו"** – לרמז שאין צריכין למלאכה נוספת להשלים עבודה זו, כי היא עצמה **עבודה תמה שאין אחריה עבודה**. זו המדרגה הגבוהה שאליה מגיעים בשמיני עצרת, אחר עבודת ימי חג הסוכות: אף הסעודה הקטנה נעשית עבודה שלימה לפניו יתברך.

(הרה"ח ר' שמואל ישעי' פריעדמאן הי"ו)

היד נמשכת אל הטוב

הרה"ק בעל **אבני נזר** זי"ע הפליג לספר על מנהגו של אביו, הגאון **רבי זאב נחום** זצ"ל, אשר בכל שנה לקראת חג הסוכות לא היה בורר לעצמו אתרוג בבדיקות קפדניות. במוצאי יום הכיפורים, בשבוע מבית הכנסת, עוד קודם הבדלה, היה נוטל לעצמו אתרוג בתוך קופסה **מבלי לבדקו כלל**. וכשהגיע זמן הנטילה, ראו תמיד כי נזדמן לידו אתרוג מובחר ומהודר.

אולם בשנותיו האחרונות שינה ממנהגו, והחל לחפש ולבדוק אחר אתרוג מהודר כדרך כל אדם. תמרו קרוביו ושאלוהו לפשר הדבר. בתחילה לא אבה לגלות טעמו, אך לאחר שהרבו להפציר בו, ביאר להם את סוד הנהגתו:

הרי כשאין בודקים את האתרוג, יש לחשוש שמא לא יזדמן אתרוג מהודר. אלא ש"האלוקים עשה את האדם ישר", ומטבע בריאתו, כשמונחים לפניו דבר טוב ודבר רע, נמשכת ידו מאלה אל הטוב. רק מחמת העוונות נתקלקלו האברים, ואינם עומדים עוד בישרותם הראשונה.

במוצאי יום הכיפורים, לאחר שזכה האדם לכפרה ולמחילה, אבריו נקיים מן הפגם, ושוב הם נמשכים מעצמם אל הטוב. על כן היה נוטל אז את האתרוג בלא בדיקה, והיה מזדמן לידו אתרוג מובחר ומהודר.

אלא שכל זאת בשנים כתיקנו. בשנתו האחרונה של אדם, ביאר, בהכרח נחסר אצלו משלימות התיקון של יום הכיפורים, שאילו היה התיקון בשלימות, לא היה מסתלק מן העולם. ומשום כך, בשנותיו האחרונות חשש שמא אין התיקון בשלימות, ולא יזדמן לידו אתרוג מובחר מעצמו, ועל כן הוצרך לחפש ולבדוק אחריו.

(אביר הרועים)

מבוא: בשער התורה

– המשך מעמוד ג' –

ומחלה את פני מע"כ נ"י ואת כל תלמידי ואוהבי כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח עתה תיכף או על ידי שליח זה או על ידי שאר הזדמנות אתרוג כשר והדסים כשרים ואם אפשר גם לולב חדש, אנחנו פה מודים לה' הטוב כל יום ויום במדה מרובה על חיינו, ואם יזכנו **ברחמינו וישמור אותנו בחיים על חג הסוכות הבעל"ט רצוננו להודות לפניו ב"ה בארבע מינים, ואם רק אתרוג אחד יהיה נקיף אותו בכל המדינה כמו שעשינו אשתקד, ואלפי בני ישראל ברכו הברכה על אתרוג אחד בדמעות שליש, אולי אפשר לשלוח גם ד' וה' ע"כ**.

וכהנה וכהנה רבו הסיפורים על המסירת נפש והחביבות היתירה שהראו בני ישראל למצות ד' מינים, אבל לא על מצוה זו לבד מסרו בני ישראל את נפשם עליהם, כי אם על כל המצוות, אם על מצות תפילין שהיה כרוך במסירת נפש אבל אלפי יהודים זכו להניח תפילין מדי יום ביומו מתוך פחד מוות, וכמו שסיפר אאמו"ר ע"ה שהיה במחנות ההסגר והיה ליהודי א' – שנהרג לבסוף עקד"ה הי"ד – תפילין של יד, ויהודים רבים, ואבי מורי ע"ה בתוכם, הניחו את התפילין של יד מדי יום ביומו, כדי לקיים עכ"פ מה שיש בידם.

ומסופר על הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל שהיה בתפיסה במאסקווע, ושחררו אותו בערב יום כיפור שנת תרצ"ב והגיע לביתו קרוב להשקיעה כשבני ביתו כבר סיימו הסעודה המפסקת, אבל הוא לא רצה לאכול באותן הרגעים המועטים שנשארו לו עד לכניסת היום, אלא ניצלם להנחת תפילין, שהרשעים לא הניחו לו להניח תפילין בתפיסה, וכיון שזכה לצאת לחירות, היה הדבר הראשון שרצה לעשות להניח תפילין לקיים המצוה שלא זכה לקיים באותו היום, אף ששוב לא נשאר לו זמן לאכול קודם יום הכיפורים.

יעזור השי"ת שכל המסירת נפש של אבות אבותינו מאז ועד היום על קיום כל המצוות, ובפרט קיום מצות ד' מינים, יעמוד לנו באלו הימים המבורכים המיועדים להקריב בהם פרי החג נגד השבעים אומות ולהכניע כל האויבים והזדים שקמו עלינו לכלותנו, ויהיה השנה הזאת שנת **'ושמחת בחגך'**, ונזכה לשמוע בה **'בשורה טובה במהרה'** קול מבשר מבשר ואומר לציון מלך אלקיך בביאת גואל צדק בב"א.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

טל: 845.210.6668 | פקס: 845.314.8486
אימיל: chelkeiny@gmail.com

צו באקומען דעם גליון יעדע וואך אין אימיל, שיקט א אימיל צו: chelkeiny@gmail.com

להכניס דברי תורה בתוך
הגליון ולהעלות והארות:

צו באקומען דעם גליון יעדע וואך אין אימיל, שיקט א אימיל צו: chelkeiny@gmail.com

הגליון נערך ע"י מכון קונטרס
מ"ה אברהם ישעי' קליין
מ"ה יואל הכהן מאשקאוויטש
מ"ה משה אברהם לייפער
מ"ה שלמה הערשקאוויטש

חלקינו
בתורתך